

Végh Marianna

Büntetőeljárásjogi és Büntetésvégrehajtási Jogi Tanszék

Témavezető: Koósné Mohácsi Barbara PhD egyetemi adjunktus

A fogvatartottak mindennapjai egy svájci és egy magyar bv. intézet házirendje tükrében

A fogvatartottak, függetlenül a fogva tartás helyétől kötelesek magukat alávetni a speciális helyzetüket rendező jogszabályoknak, illetve a fogvatartó intézmény vezetése által megalkotott házirendnek. A házirendet azért kell megalkotni, mert a vonatkozó jogszabályok ezt a büntetés-végrehajtási (bv.) intézet vezetése számára kötelezővé teszik, mivel ez tartalmazza a fogvatartottak jogai gyakorlásának és kötelezettségei teljesítésének rendjét. A házirendek az egyes intézménytípusoknál eltérőek lehetnek, de a büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról szóló 2013. évi CCXL. törvényen (a továbbiakban: Bv. törvény) és a törvény végrehajtási rendeletén – a szabadságvesztés, az elzárás, az előzetes letartóztatás és a rendbírság helyébe lépő elzárás végrehajtásának részletes szabályairól szóló 16/2014. (XII. 19.) IM rendeleten (Vhr.) – alapuló rendelkezések egységesek.

Magyarországon a házirend fő tartalmi elemeit a Vhr. tartalmazza. A házirendnek mindenkor tartalmaznia kell az elítélt napirendjét, az elítélt bv. intézeten belüli foglalkoztatására, mozgására, tartózkodására és a munkavégzés rendjére vonatkozó szabályokat, a panaszok, kérelmek, bejelentések, illetve egyéb jogorvoslatok előterjesztésének a rendjét, az elítélt viselkedési szabályait, a látogatók fogadásának, valamint a bv. intézet elhagyásának a szabályait, a szükségleti cikkek vásárlásának idejét, módját, az elítélt által küldött, vagy a részére érkezett levelek, csomagok kezelésére vonatkozó szabályokat, az elítélt tartózkodására és foglalkoztatására szolgáló helyiségek használatának rendjét, a vallási szertartások, a karitatív és a missziós rendezvények időrendjét, a telefonkészülék használatának rendjét és feltételeit, az elítélt birtokában tartható tárgyak mennyiségét, a részlegben betartandó balesetvédelmi és tűzvédelmi előírásokat, a dohányzással kapcsolatos rendelkezéseket, a többletszolgáltatások igénybevételére vonatkozó rendelkezéseket, a

biztonsági zárkában vagy részlegesen elhelyezett elítéltra vonatkozó végrehajtási szabályokat.¹

Volt lehetőségem betekintést nyerni a svájci Bazel-Stadt Kantonban lévő büntetés-végrehajtási intézet (továbbiakban: bázeli bv. intézet) életébe. A fogvatartottak mindennapjait – a teljesség igénye nélkül – a bázeli bv. intézet házirendje és a végrehajtás alapjául szolgáló jogszabályok alapján szeretném bemutatni, és egyben kontrasztként a Fővárosi Bv. Intézet házirendjét és a végrehajtás alapjául szolgáló szabályokat hívom fel.

A bázeli bv. intézet Bazel-Stadt Kanton rendőri és katonai igazgatása alá tartozik, és a fogvatartási ügyek főosztályának része. Magyarországon a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága (BVOP) önálló rendvédelmi szerv, a büntetés-végrehajtási intézetek a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokság irányítása alá tartozó büntetés-végrehajtási szervek.

Svájcban „a svájci szövetségi alkotmány rendelkezése értelmében a büntetés-végrehajtás elvileg a kantonok kompetenciája. A büntetés-végrehajtás alapvető rendelkezéseit azonban mégis a Btk.-ban találhatjuk meg, vagyis a Btk. több rendelkezése a büntetés-végrehajtás keretfeltételeit szabályozza, amelyek a kantonok törvényhozási kompetenciáját behatárolják. Emellett a büntetés-végrehajtásra vonatkozóan további szövetségi szabályozások találhatók a Btk.-hoz kapcsolódó rendeletben, valamint speciális törvényekben is.”² A bázeli bv. intézet az Észak-Nyugat és Belső Svájc büntetés-végrehajtási konkordátumához tartozik. A bázeli bv. intézet elsősorban a svájci büntető törvénykönyv által meghatározott büntetések és intézkedések³ végrehajtására szolgál, de különös esetekben egyéb más hatósági intézkedés végrehajtására is sor kerülhet itt.

A bázeli bv. intézet házirendje⁴ tartalmazza azokat a fontos információkat, amelyek ahhoz szükségesek, hogy a fogvatartottak mindennapjai zökkenőmentesek legyenek. A házirendben a svájci büntető törvénykönyvre és a büntetőeljárás törvényre történő utalással találkozunk. A bázeli bv. intézet a házirendjében rögzíti azt a büntetés-végrehajtási célt, ami már a svájci Btk-ban is megfogalmazást nyert, miszerint a fogvatartottnak a bv. intézetben tartózkodása és a büntetés végrehajtása alatt segítséget kell nyújtani ahhoz, hogy a szociális

¹ Vhr. 44. § (2) bekezdés

² NAGY 2009. 109

³ A svájci Btk. az alábbi büntetéseket és intézkedéseket tartalmazza: pénzbüntetés, közérdekű munka, szabadságvesztés büntetés, a feltételes és részben feltételes büntetések, terápiás intézkedések, őrizet és más intézkedések.

⁴ Hausordnung für die Strafanstalt Basel-Stadt vom 25. September 2001.

képességei javuljanak, el tudjon igazodni a társadalmi rendben, megkönnyítsék a polgári életbe történő visszatérését, és lehetővé hogy a büntetés kitöltése után ne kövessen el újabb bűncselekményt.

Hazánkban a büntetés végrehajtásának feladatát és célját a Bv. törvény úgy fogalmazza meg, hogy a büntetés, illetve az intézkedés végrehajtásán keresztül a büntetési célokat érvényesítse azzal a célkitűzéssel, hogy a végrehajtás során az egyéniesítés szempontjait biztosítani kell annak érdekében, hogy az megfelelően szolgálja az egyéni megelőzési célok elérését. [1. § (1)] A szabadságvesztés végrehajtásának a célja az ítéletben meghatározott joghátrány érvényesítése, valamint a végrehajtás alatti reintegrációs tevékenység eredményeként annak elősegítése, hogy az elítélt szabadulása után a társadalomba sikeresen visszailleszkedjen és a társadalom jogkövető tagjává váljon. [83. § (1) bekezdés]

Befogadás a bv. intézetbe és a fogvatartottak elhelyezése

A bv. intézetbe történő befogadás hazánkban és Svájcban is csak az arra jogosult hatóság írásbeli végrehajtási utasítása vagy rendelkezése alapján történhet meg. De míg hazánkban ezeket a végrehajtási utasításokat a bv. bíró, illetve a bv. bíró felhívása alapján szűk körben a BVOP teszi meg, addig Svájcban mindez a végrehajtási igazgatási hatóságok feladata.

A befogadási eljárás során kell megkapni a fogvatartottnak azokat a szükséges információkat, amelyek a bv. intézetben tartózkodásuk idejére irányadók lesznek. Svájcban átadják a fogvatartottnak a bv. intézet házirendjét, a kapcsolódó tájékoztatókat és jelentkezési lapokat. Az aktuális és hatályos információkat és utasításokat pedig elérhetővé kell tenni a számukra.

A befogadási eljárás egyik fontos része a fogvatartottak számára a zárka kijelölése. Svájcban is éppúgy, mint hazánkban, a fogvatartott nem dönthet arról, hogy milyen zárkákban, milyen közösségben szeretné a büntetését letölteni.

A bázeli bv. intézetben azonban a fogvatartottnak aláírásával kell azt igazolnia, hogy a kijelölt zárka berendezési tárgyait leltár szerint és megfelelő állapotban vette át. A zárka alapfelszereltségét a zárkaleltár tartalmazza, amit a fogvatartottak a befogadási eljárás keretében ismernek meg. Ilyen írásbeli átvételi kötelezettség hazánkban nincs. A jelentőségét ennek a rendelkezésnek abban látom, hogy a fogvatartottal szemben a későbbiekben egy esetleges károkozás miatt „könnyebb” a kártérítési eljárás megindításáról és a felelősségről dönten.

A bázeli bv. intézetben a fogvatartottak a zárkájukat díszíthetik, de ez nem terjed ki arra, hogy a zárkába az alapfelszereltségen kívül egyéb kisbútorokat helyezzenek el. Lehetőségük van ugyanakkor fotókat, képeket vagy más díszítő elemeket a falra tenni, de csak az arra a célra kijelölt, parafával fedett részekre. A falra, az ajtóra, az ablakra festeni, ragasztani, vagy más helyre képet tűzni tilos. A házirend kategorikusan rögzíti, hogy a falba szöveget verni tilos. Lehetősége van a fogvatartottnak az ágya elé kis szőnyeget elhelyezni és az asztalt asztalterítővel lefedni. Hazánkban főszabály szerint tilos a zárka falainak, nyílászáróinak bármilyen anyaggal, eszközzel történő lefedése, összefirkálása, valamint a falakon és nyílászárókon képek, poszterek elhelyezése. A fogvatartottak azonban ezt a rendelkezést rendre megszegik, hiszen a WC helyiségek ajtajára, a WC helyiség falára posztereket ragasztanak. Ebből a szempontból a svájci megoldás emberbarátibbnak tűnik. Ugyancsak nincs lehetőség arra, hogy a fogvatartottak az asztalra terítőt tegyenek, vagy az ágyuk elé szőnyeget helyezzenek el.

A befogadási eljárás másik fontos része – Svájcban is és hazánkban is – a befogadó beszélgetés, aminek a keretében a bv. intézetbe befogadott személy szociális, személyes és egészségi állapotát mérik fel. Ez azért is fontos, mert ez alapján készítik el a befogadott személy számára a végrehajtási tervet, aminek lehetőség szerint igazodnia kell a fogvatartott személyes szükségleteihez, képességeihez és egyéni alkalmasságához. Hazánkban az egyéniesített végrehajtási programterv elkészítését a Bv. törvény írja elő.[95. § (3) bekezdés], egyebekben erről a magyar házirend nem tartalmaz rendelkezéseket.

A fogvatartottak megfelelő azonosítása érdekében a fogvatartotti nyilvántartásba fénykép (arckép) is kerül a fogvatartottról, amit folyamatosan frissíteni kell. (Különösen akkor, ha a fogvatartott külső kinézetében, haj, szakálviselésváltozás történik.)

Azonos megítélés alá esik, hogy a fogvatartott birtokában csak olyan tárgyak maradhatnak, amelyek személyes felszerelési tárgyak és a bv. intézet nyugalmát, a rendet és a biztonságot nem veszélyeztetik. A birtokban tartható tárgyakat a házirendek meghatározzák. Az értéktárgyakat, ruhákat és más tárgyakat, amelyeket a fogvatartott a bv. intézetbe magával hozott, de nem tarthatja magánál, az intézet megőrzésébe kell leadnia és erről előzetesen írásban leltárt kell készítenie. A magával hozott készpénzt pedig jóváírják a bv. intézeti letéti számlájára.

Orvosi vizsgálat, orvosi és gyógyszerellátás

A zárkaközösségbe helyezés előtt hazánkban és Svájcban is kötelező az orvosi vizsgálat elvégzése. A befogadási eljárás során, valamint ezt követően az egészségügyi vizsgálatokat a bv. intézet egészségügyi/orvosi szolgálata végzi.

A bázeli bv. intézetben a szükséges orvosi és fogorvosi kezeléseket biztosítják. Arról a bv. intézet orvosa dönthet, hogy valakinek valamilyen speciális orvosi/egészségügyi kezelésre szüksége van-e, és a bv. intézet egészségügyi szolgálata dönt mindenkori kórházi beutalásról is. A bázeli bv. intézet házirendje szerint az orvos rendszeresen rendel, melynek idejéről a fogvatartottak tájékoztatást kapnak. Az orvosi rendelésre előzetesen kell jelentkezni a fogvatartottaknak.

A fogvatartottak orvosi ellátásának megszervezése és biztosítása nincs másként hazánkban sem. A Fővárosi Bv. Intézetben is fogvatartottak rendelkezésére áll a bv. intézet orvosa, akinek a rendelésére előzetesen kell jelentkezni, sürgős szükség esetén azonban a bv. intézet egészségügyi szolgálata a külkórházat, illetve egyéb civil egészségügyi ellátó szervet is igénybe vehet.

A büntetés és intézkedés végrehajtása alatt a fogvatartottak számára nem biztosítanak ingyenesen minden orvosi ellátást. A bázeli bv. intézetben azoknak az orvosi és fogorvosi kezeléseknél a költségét, amelyek az alapellátás keretébe tartoznak, a bv. intézet viseli. Azoknak a betegségeknek és testi fogyatékoságoknak az orvosi vizsgálatával kapcsolatos költségek, amelyek már a bv. intézetbe kerülés előtt is fennálltak a fogvatartottnál, rendszerint az érintettet terhelik. Ugyancsak a fogvatartottat terheli a szemüveg, a fog-protézis vásárlásának, pótlásának és javításának költsége is.

Hazánkban a fogvatartottak egészségügyi ellátásának finanszírozására szigorúbb szabályok vonatkoznak.⁵ A Fővárosi Bv. Intézet a hatályos jogszabályi rendelkezések figyelembe vételével arról tájékoztatja a fogvatartottakat, hogy a bv. intézet a térítésköteles gyógyszer, gyógyászati segédeszköz díját – a közgyógyellátásra vonatkozó jogszabályi rendelkezésekben meghatározott mértékig – csak akkor vállalja át, ha a fogvatartott letéti pénzzel, jövedelemmel és más pénzbeli juttatással (pl. öregségi nyugdíj, szolgálati nyugdíj stb) nem rendelkezik, vagy a fogvatartott a külön jogszabály szerint közgyógyellátásra jogosult, vagy a dolgozó fogvatartottnak a munkaképessége megőrzéséhez és helyreállításához szükséges az adott gyógykezelés, vagy a fogvatartott

⁵ Erről bővebben a Bv. törvény 156. §- tartalmaz rendelkezéseket.

várandós, vagy olyan gyermek gyógykezeléséről van szó, aki az anya-gyermek körleten van elhelyezve, illetőleg a fogvatartott fiataikorú.

Annak tényét, hogy a gyógyszer, gyógyászati segédeszköz a munkavégző képesség megőrzéséhez vagy helyreállításához szükséges-e, a bv. intézet orvosa állapítja meg.

A bázeli bv. intézetben a fogvatartottat a bv. intézetben tartózkodása alatt ért baleset ellen balesetbiztosítás védi, ezért a baleseteket a bv. intézet egészségügyi szolgálatának és a bv. intézet vezetésének jelenteni kell. Hazánkban a fogvatartottakat ért baleseteket – mint rendkívüli eseményt – szintén jelenteni kell a bv. intézet vezetésének, és a bv. intézet egészségügyi szolgálata is tudomást szerez róla. A baleseti ellátásra azonban az általános jogszabályok az irányadók. Ha a balesetével kapcsolatban kára keletkezett, kárigényét a büntetés-végrehajtási intézetben fogvatartott elítéltekkel és egyéb jogcímen fogvatartottakkal kapcsolatos kártérítési eljárás szabályairól szóló jogszabályban meghatározottak szerint terjesztheti elő.⁶

Napirend

A bázeli bv. intézet vezetése a házirendben szabályozza a zárkák nyitásának, zárásának, valamint az ételosztásnak az időpontját. A fix időpontok az alábbiak szerint alakulnak. Eszerint hétfőtől péntekig – mindenkire kötelezően – a zárkák nyitása 6:30 órakor történik. 7 órától osztják a gyógyszereket és a reggelit, 7:15 órától kerül sor – szükség szerint – a bv. intézet orvosa által kiírt methadon kiosztására.

A Fővárosi Bv. Intézetben nem ennyire egységes a napirend. A nem dolgozó fogvatartottak részére munkanapokon 5:30 órakor van az ébresztő, a dolgozó fogvatartottak számára a nap 5 órakor indul. A reggeli kiosztására 7 órakor kerül sor egységesen. A gyógyszereket reggel és este osztják, de ennek konkrét, fix időpontja nincs meghatározva.

A bázeli bv. intézetben a fogvatartottak számára a munkaidőt szintén a bv. intézet vezetése határozza meg. Eszerint a munkaidő délelőtt 7:30 órától 11:30 óráig tart, majd délután 13:30 órától 16:00 óráig ismét dolgoznak a dolgozó fogvatartottak. A nem dolgozó és a beteg fogvatartottakat délelőtt visszazárják a zárkákba, majd az ebédet követően a beteg fogvatartottakat visszazárják a zárkákba, de azokat, akiknek a bv. intézet nem tud munkát biztosítani, már nyitott zárkákban maradnak.

⁶ 63/2014. (XII. 15.) BM rendelet az egészséget nem veszélyeztető és biztonságos munkavégzés szabályairól, a büntetés-végrehajtási szervezetnél működő, fogvatartottakat érintő foglalkozás-egészségügyi feladatokról, valamint a fogvatartottak büntetés-végrehajtási jogviszony keretében történő munkáltatásának munkaügyi ellenőrzéséről 8. § (4) bekezdés

A szabad levegőn tartózkodásra ebéd után, valamint a munkaidő befejezését követően kerül sor 1-1 óra időtartamban. A délutáni szabad levegőn tartózkodás ideje alatt nyílik lehetőség az erősítő edzésekre is az intézetvezető döntése szerint. 18:50 órakor zárják a zárkákat. 20:30-kor kiosztják a gyógyszereket.

A Fővárosi Bv. Intézetben a fogvatartottak foglalkoztatására több különböző munkahelyen, esetlegesen több műszakban kerül sor, ami miatt a dolgozó fogvatartottak munkaideje, munkarendje eltérhet egymástól. A hétköznapok azonban hazánkban korábban indulnak.

A szabad levegőn tartózkodásra természetes napi 1 óra időtartamban a Fővárosi Bv. Intézetben is van lehetőség, de a napirend szerint tág időkeretben több szabadidő eltöltési lehetőséget biztosítanak, amiből a fogvatartott választhat. A szabad levegőn tartózkodáson való részvétel nem kötelező, csak lehetőség.

Hazánkban a munkaszüneti napokon mindenkinek egységesen reggel 6 órakor van az ébresztő, a reggelit 7 órakor osztják ki, 12 órától nyílik lehetőség az ebédre és 17 óra 30 perctől a vacsorára. Az esti zárka zárás 18:30 órától van, a takarodó 21 órakor.

A ruházati ellátás, személyes használati tárgyak

A fogvatartott, függetlenül a fogvatartás helyétől köteles a ruházatát, a bv. intézettől kapott, valamint a saját fehérneműjét tisztán, jó állapotban tartani. Eltérő rendelkezéseket találunk a saját ruházat tisztítása, javítása terén.

A bázeli bv. intézetben a házirend kategorikusan rögzíti, hogy a saját ruházat tisztításának, javításának a költsége a fogvatartottat terheli. A bv. intézet ugyanakkor megteremti a lehetőséget arra, hogy a fogvatartott a saját szennyes ruháját a hozzátartozók részére hétfőtől péntekig reggel 7 óra és délután 17:15 óra között, illetve a vasárnapi látogatás ideje alatt 8:30 és 10:30 óra között kiadja tisztításra, és ebben az időszakban átveheti a bv. intézetbe visszavitt tiszta ruhát. De nem minden fogvatartottnak van lehetősége arra, hogy a saját szennyes ruházatát kiadja a hozzátartozóinak tisztításra. Ők igénybe vehetik a bv. intézet mosási lehetőségét, amiért a házirendben meghatározott összeget kell fizetni. A szennyes ruhát az erre rendszeresített ruhásákban kell kiadni mosásra oly módon, hogy a ruhásákra a fogvatartott nevét, zárkaszámát rá kell írni. A mosásból eredő károkozásért a bv. intézet vezetése nem tartozik felelősséggel.

A Fővárosi Bv. Intézetben tartózkodó fogvatartottak – amennyiben engedélyezett számukra a saját ruházat viselése – annak tisztán tartásáról kötelesek maguk gondoskodni. A bv. intézet által nyújtott többletszolgáltatásként vehető igénybe a szennyes ruházat mosatása, 100 Ft/kg költségtérítés ellenében. A kapcsolattartók részére a szennyes saját ruházat kiadása vagy kiküldése csak külön engedéllyel történhet meg. Ez megvalósulhat csomagban, látogatás keretében, de a leggyakoribb eset az, amikor a fogvatartottak a bv. intézet elhagyásakor – eltávozás, kimaradás, intézeten kívüli látogató fogadása – magukkal viszik a szennyes ruhát és átadják a hozzátartozóknak vagy a kapcsolattartóknak. A fogvatartottak többsége maga mossa, tisztítja a ruháit, amihez a mosószert vagy csomagban kapja meg, vagy megvásárolja a bv. intézetben működő boltban.

A bázeli bv. intézet a használatra adott törülközők cseréjére hetente biztosít lehetőséget, erre három nap (hétfő, szerda, péntek) van kijelölve. A párnahuzatot hetente egyszer meghatározott napon (hétfőn), a lepedőt hetente cserélik, a paplanhuzatot, matrachuzatot, fejpárnát külön kérésre. Eltérés ünnepnapok miatt lehetséges.

A Fővárosi Bv. Intézetben az ágynemű, a törülköző és törlőruha cseréjét kéthetente biztosítják, a bv. intézet ütemezése szerint. A pokrócok kirázására havonta van lehetőség, szükség esetén kérhetik a fogvatartottak annak mosását.

A személyes használati tárgyak köre a bázeli bv. intézetben tágabb, mint hazánkban. A bázeli bv. intézetben a zárkában tartható 1 darab kávéfőző (ami lehet filteres vagy daráló nélküli eszpresszó kávéfőző), 1 darab hajszárító, 1 darab elektromos borotva, 1 darab asztali lámpa, 1 darab rádióóra, 1 darab táskairógép, 1 darab asztali ventilátor, aminek magassága maximum 50 cm, átmérője 35 cm. Egyéb háztartási eszköz nem megengedett.

Hazánkban a mindennapokban használható háztartási eszközök közül hajvágó gépet és villanyborotvát csak külön engedéllyel tarthatnak maguknál a fogvatartottak azzal a megkötéssel, hogy egyes rezsimekben a hajvágó gép, csak elemes lehet, a vízforraló és vízmelegítő paraméterei is pontosan meghatározottak, a vízmelegítő kizárólag a magyar szabványnak megfelelő és max. 350 W teljesítményű, a vízforraló max. 1000 W teljesítményű és túlmelegedés elleni védelemmel ellátott kell, hogy legyen.

Ebből is látszik, hogy a bázeli bv. intézetben a fogvatartottak több háztartási eszközt tarthatnak a zárkában, amelyekkel a mindennapokat könnyebbé tehetik.

A mindennapokban hasznos lehet a fogvatartottak számára a zene hallgatása, ami kikapcsolódást is biztosít. A bázeli bv. intézetben a zene lejátszására alkalmas eszközök közül rádiót, CD-t, mini disk lejátszót és MP3 lejátszót, valamint olyan kazettásmagnót lehet tartani, amibe televízió eszköz nincs beépítve. Televíziót a bv. intézet nem biztosít a fogvatartottak számára alanyi jogon, az bérelhető az intézettől, aminek költsége naponta 1 svájci frank. Saját televíziókészüléket azonban nem lehet a bv. intézetbe bevinni. Kép lejátszására alkalmas eszközök közül a felvevő funkció nélküli DVD lejátszó az engedélyezett, amin kizárólag a gyárilag előállított DVD-t nézhetik meg a fogvatartottak.

Hazánkban a fogvatartottak számra sokkal szűkebb keretet szab a házirend, illetve a jogszabályok. A fogvatartottak ugyanis csak olyan zsebrádiót tarthatnak a zárkában, amelynek nincs lámpa, óra és egyéb funkciója, és kizárólag elemmel működtethető, és külön engedéllyel TV készüléket, aminek képátmérője, max. 26 col.

Fokozhatjuk tovább a különbséget a számítógépek zárkában tartására és használatára vonatkozó szabályokkal. A bázeli bv. intézetben ugyanis a személyi számítógép és ezek komponenseinek (hardware és software) vásárlása és használata engedélyköteles. De ha a bv. intézet vezetésétől a fogvatartott megkapja az engedélyt, akkor zárkában tartható a számítógép központi egysége és kiegészítő eszközei, a disk, jazz és zip lejátszó, bandstreamer, CD/DVD lejátszó felvételi funkció nélkül, billentyűzet, nyomtató és nyomtató papír, egér, joystick monitor, 1 pár kis hangszóró. Palm top (kézi számítógép), Laptop/Notebook. Adathordozók (DVD, CD-k, lemezek). A CD-ROM lejátszó, jegyzetfunkcióval (Brenner), speciális engedélyhez kötött.

Hol van ettől a hazai bv. intézetekben fogvatartott? A Fővárosi Bv. Intézetben, de a többi hazai bv. intézetben is kizárólag a bv. intézet által a fogvatartottak számára átadott elektronikus iratok tanulmányozására, valamint a bv. intézetben rendelkezésre álló és telepített joganyag olvasására és tanulmányozására biztosított számítógépeket használhatják a fogvatartottak, ütemterv szerint és engedély alapján.

A fogvatartottak ételmezése

A fogvatartottak étellel ellátása a végrehajtás neuralgikus pontja.

A bázeli bv. intézet házirendje rögzíti, hogy minden fogvatartott elégséges és tápláló ételmezésre jogosult, amit közétkeztetés keretében biztosítanak. Speciális ételmezés csak a bv. intézet orvosának javaslatára történhet. A vegetáriánus ételmezésre szigorú korlátozások

mellett van lehetőség. Erre a fogvatartottak figyelmét már a befogadásnál felhívják. Az élelmiszerek külső helyről történő beszerzése tilos. A megengedett élelmiszerek körét a bv. intézet szabályozza.

A Fővárosi Bv. Intézetben a fogvatartottak többsége alpnormás ételmezést kap. A házirendben azt a bv. törvényben is megfogalmazott jogosultságot rögzítették, hogy a fogvatartott az egészségi állapotának és a szabadságvesztés végrehajtása alatti tevékenységének megfelelő ételmezésre jogosult. A befogadási eljárás során nyilatkoznak a fogvatartottak először arról, hogy valamilyen, az alaptól eltérő ételmezésre igényt tartanak-e. A fogvatartottak ételmezésekor a vallási előírásoknak megfelelő ételmezt is igyekeznek biztosítani, ami azt jelenti, hogy a muzulmánok nem kapnak sertéshúsból készült ételeket, az ételek elkészítésekor zsírt nem használnak, az ételeiket nem azzal a merőkanállal merik ki, amellyel az alpnorma szerinti ételt. A kóser ételmezt a vallási előírásoknak mindenben megfelelő helyről szállítják be az arra jogosult fogvatartottaknak. A különböző típusú, orvosilag indokolt diétás ételmezés is megfelelően biztosítják.

A bázeli bv. intézetben húsvétkor, karácsonykor, születésnapkor a fogvatartottak az ünnep előtt vagy után egy héttel kaphatnak ételmezt-csomagot. Amennyiben a bv. intézetben tartózkodás a 3 hónapot meghaladja, havonta kaphat ételmezt-csomagot a fogvatartott. A csomagban csak eredeti csomagolású termék küldhető be, és a csomag maximum 10 kg lehet. Tilos a romlandó és fertőzésveszélyt okozó termékek beküldése.

Hazánkban a fogvatartottak havonta egyszer kaphatnak csomagot. A csomag maximum 5,5 kg lehet. A csomagban beküldhető ételmezt-csomagok körét a bv. intézet házirendje részletesen tartalmazza, amit a fogvatartottak a bv. intézetbe történő befogadáskor megismernek. A csomagok fogadáskor figyelmen kívül kell hagyni az ünnepeket.

A vásárlás

Hazánkban és Svájcban is csak a letéti számlán meglévő, szabad felhasználású pénzből vásárolhatnak a fogvatartottak. Abban van eltérés, hogy havonta hány alkalommal, mekkora összegben és milyen termékkörre vonatkozik ez a lehetőség.

A bázeli bv. intézetben a fogvatartottak számára hetente biztosítanak bevásárlási lehetőséget. Ekkor szűkített választék áll rendelkezésre, amiből válogatni lehet, és a listát a megvásárolandó termékekkel hétfőnként kell leadni a felügyelet számára. A vásárlás a fogvatartotti számla szabad felhasználású részéből történhet. A heti maximum összeget

a házirend tartalmazza. A heti vásárlás termékköre engedélyezett. A házirend azonban meghatározza azt a speciális termékkört, amit csak külön engedéllyel lehet megvásárolni/megrendelni, külső üzletből, vagy a rokonoktól, ismerősöktől. Ide tartozik például a ruházat, a cipő, az elektronikus és elektromos eszközök. A speciális vásárlás havonta csak egyszer lehetséges. Elsősorban a szabadulás előtt 1 hónappal engedélyezhető speciális vásárlás. A bv. intézet látogató helyiségeinél biztosított italautomatából csak a látogatás alatt lehet vásárolni. Ezen túl tilos a használata, az abból történő vásárlás.

A Fővárosi Bv. Intézetben kéthetente vásárolhatnak a fogvatartottak a bv intézetben lévő boltból. Az üzletben csak olyan termékek találhatóak, amelyeket a fogvatartottak jogosultak maguknál tartani. A havonta levásárolható összeget a jogszabály⁷ határozza meg. A végrehajtási rendelet szerint az elítélt a Bv. törvényben meghatározott levonásokat követően fennmaradó munkadíjából és a szabadon felhasználható letéti pénzből – a bv. intézet parancsnoka által meghatározott időben és módon – az alpmunkadíj ötszörösének megfelelő összegnek a rezsimbesorolása szerinti mértékéig vásárolhat szükségleti cikket.

Munka/keresmény

Hazánkban és Svájcban is munkavégzési kötelezettség terheli az elítélteket. Svájcban a Btk-n alapul a munkavégzési kötelezettség. Minden munkaképes fogvatartott köteles a kiosztott munkát elvégezni. Közös a szabályozásban, hogy a munka kiosztása előtt a fogvatartottakat meg kell hallgatni, és a munka kiosztásakor figyelembe kell venni a fogvatartott képességeit, alkalmasságát, továbbá a termelő és szolgáltató üzemek szükségleteit, igényeit. Hazánkban figyelembe veszik ezen kívül még a fogvatartott biztonsági besorolását is.

A bázeli bv. intézet sokoldalú munkalehetőséget kínál a fogvatartottaknak. Ebből a célból termelő üzemeket tartanak fenn vagy a fogvatartottakat az intézeten kívül foglalkoztatják. A munkahelyek közötti váltásra kérelemre van lehetőség.

Sokoldalú foglalkoztatást biztosít a Fővárosi Bv. Intézet is. A fogvatartottakat termelő üzemekben (mosoda, zöldségpuoló, csomagoló, elektronikai hulladék és PET palack válogató), továbbá az ún. házi hűhelyben foglalkoztatják.

Minden foglalkoztatott fogvatartott kap munkadíjat, ami a bázeli bv. intézetben a teljesítményen alapul. Hazánkban a munkadíjat a

⁷ Vhr. 133. § (1) bekezdés

teljesítmény, a ledolgozott idő, valamint az előzőek kombinációja alapján lehet megállapítani.

A bázeli bv. intézetben a bv. intézet vezetése a munkabér nagyságának és formájának meghatározásakor figyelembe veszi Észak és Belső-Svájc konkordátuma irányelveit. A bv. intézet vezetése túlmunkát is elrendelhet, amit minden esetben megfelelően kell ellentételezni (kárpótolni).

Amennyiben a fogvatartott a munkát megtagadja, nem kap keresményt. De ha dolgozik és a munkateljesítménye elégtelen, akkor a bv. intézet vezetésével kötött megállapodás szerint lehet díjazásban részesíteni. Amennyiben a fogvatartott orvosi vélemény alapján munkaképtelen vagy neki nem felróható okból nem tud munkát végezni, arányos kárpótlást (keresményt) kap. A munkabér felhasználási lehetőségét a büntetés töltése, valamint a szabadulás idejére, a svájci Btk. szabályozza.

Kapcsolat a külvilággal

Egy zárt világban, mint amilyen a szabadságelvonással járó büntetések vagy intézkedések végrehajtása, elengedhetetlenül fontos a külvilággal való kapcsolattartás.

A kapcsolattartásnak csak néhány területét, a levelezést, a telefonálást és a bv. intézet elhagyásának svájci formáját, a szabadságot emelem ki.

A kapcsolattartás egyik formája a levelezés. A fogvatartottak hazánkban és Svájcban is korlátozás nélkül kaphatnak és küldhetnek levelet. A fogvatartott levelezését azonban kontrollálják. Az ellenőrzés alól kivett címzettek köre azonban egy kicsit eltérő. Svájcban ugyanis az ügyvéddel, a gyámmal és a hatóságokkal folytatott levelezés történhet kontroll nélkül, míg hazánkban a büntetőügyben eljáró védővel, a nemzetközi szervezetek képviselőivel, a fogvatartás alapjául szolgáló ügyben eljáró hatóságokkal és a bv. intézet házirendjében is felsorolt hatóságokkal folytatott levelezés nem kontrollálható.

A személyes kapcsolattartási formák közül a telefonálásnak van igen nagy jelentősége, hiszen fogvatartottak ezt gyakrabban igénybe vehetik, mint a látogató fogadását. Lényeges eltérést mutat azonban, hogy a telefonálást milyen formában teszik lehetővé.

Svájcban a bv. intézet házirendjében meghatározottak szerint használhatják a telefont. A telefonálásra kizárólag a folyosón lévő helyiségekben elhelyezett készülékről van lehetőség. Telefonálni a munkaidőn kívül, hétfőtől péntekig a munkakezdés előtt, napi munkaközi szünetben és munkaidő után lehet, illetve szombaton, vasárnap és ünnepnapokon a bv. intézet által meghatározott időben. A telefonáláshoz

telefonkártyára van szükség, amit a fogvatartott a befogadásakor magával hoz a bv. intézetbe, vagy a kapcsolattartók által beadott telefonkártyát használhatja. A telefonálásra kijelölt időszakon túl csak külön engedéllyel lehet a telefont használni.

Hazánkban a fogvatartottak a bv. intézet által rendelkezésre bocsátott mobiltelefont használhatják telefonálásra. A telefon mindig a fogvatartottnál van, és azon csak azokat a személyeket tudja felhívni, akikkel a kapcsolattartása engedélyezett. A telefonhívások kezdeményezésének száma, valamint időtartama függ a szabadságvesztés végrehajtási fokozatától és a fogvatartott rezsimbe sorolásától.⁸ A telefont feltöltő kártyával lehet feltölteni, amit a fogvatartott is megvehet, vagy a kapcsolattartó tölti fel a telefont a kívánt összeggel.

A mobiltelefon használatának az volt az egyik célja, hogy a fogvatartottak ezt a kapcsolattartási formát ténylegesen igénybe tudják venni. A mobiltelefon előtti időszakban a Fővárosi Bv. Intézetben 80-90 főre jutott egy, a folyosóra felszerelt telefonkészülék, ami a fogvatartotti igényt nem tudta kiszolgálni, és valamennyi telefonálást igénylő fogvatartott a napirend szerinti időtartamba nem is fért bele.

A legközvetlenebb kapcsolattartási forma a látogatás. A bázeli bv. intézet szabályai szerint a fogvatartottak jogosultak rendszeresen látogatót fogadni. A látogatások mindig vasárnap délelőtt vannak, amikor a fogvatartott egyidejűleg két felnőttet fogadhat. (A 18 életév alattiakat a számításnál figyelmen kívül kell hagyni.) Ki vannak azonban zárva a látogatásból, akik maguk is bv. intézetben vagy más hasonló intézményben tartózkodnak, és azok, akik a bázeli bv. intézetben voltak letartóztatva, a szabadulástól számított 2 hónapig.

Hazánkban is megilleti a látogató fogadás joga a fogvatartottakat. A látogató azonban lehet olyan személy is, aki maga is büntetés-végrehajtási intézetben van. Ilyenkor a bv. intézetek parancsnokai egyeztetik a látogatás időpontját. A fogvatartott egyidejűleg 4 főt fogadhat. Gyermekekori személy is érkezhets látogatóba, de csak felnőtt kísérettel, és az engedélyezett 4 főbe őt is bele kell számítani. A fogvatartottak a rezsimszabályok szerint jogosultak a látogató fogadására. Minél enyhébb a rezsim, annál több, illetve hosszabb a látogatás.

Lényeges eltérés van abban is, hogy a bázeli bv. intézetben az időjárás függvényében a látogatási idő a szabadban is eltölthető.

⁸ Előzetes letartóztatásban lévők naponta legalább 10 percet telefonálhatnak az engedélyezett kapcsolattartókkal. A hívás időtartama a rezsimtől függ. A védőt korlátlanul hívhatják, ennek csak a fogvatartott anyagi kerete szab határt. Szabadságvesztés büntetés esetén a rezsim határozza meg a hívás gyakoriságát és időtartamát is.

Amennyiben a szabadban vannak, a dohányzók kötelesek a hamutartókat használni, az üres flakonokat a szemetesbe dobni a gyerekeket nem lehet felügyelet nélkül hagyni.

Hazánkban kizárólag az erre a célra kialakított helyiségekben és felügyelet mellett lehet a látogatást végrehajtani.

Zárszó

A felvázolt rendelkezésekből is egyértelműen látszik, hogy a fogvatartottak életét a végrehajtó intézetek keretek közé szorítják, amelyek csak kis részben tágíthatók. Svájcban és hazánkban is számtalan korlátozást vezettek be, amelyeket a fogvatartottak kötelesek helyzetükből kifolyólag eltérni. Ugyanakkor a szabályozás szintjén számtalan olyan intézkedés bevezetésére sor került, amelyek segítséget nyújtanak abban, hogy a fogvatartás – legalább elméletileg – ne okozzon a fogvatartással szükségszerűen együtt járó korlátozásokat meghaladó károsodást. Nagyon jó és hazai szempontokra is figyelemmel megfontolandó megoldásnak tartom olyan zárkák kialakítását, ahol parafa felületen tudják a fogvatartottak a családi fotókat, képeiket elhelyezni. Ehhez természetesen hozzá kellene kapcsolni azt a követelményt, hogy a fogvatartott írásan veszi át a zárka felszerelési tárgyait, és rögtön észrevételezheti annak állapotát, ami a későbbi rongálódásból eredő kártérítéskötelezettség elbírálását is segíthetné. Jó megoldásnak tűnik a látogatásnak jó idő esetén az udvaron történő biztosítása, aminek hazánkban – több bv. intézetben – az erre alkalmas hely hiánya, a biztonsági szempontok érvényre juttatása szab határt. Kísérletezni azonban lehet!

A hazai büntetés-végrehajtást tekintve igen pozitív a kép, amit a foglalkoztatás területén tapasztalhatunk, továbbá a telefonos kapcsolattartásnak mobiltelefonokon történő biztosításának kialakítása.

Hazánkban is lenne igény a számítástechnikai eszközök büntetés-végrehajtási körülmények közötti, szélesebb körű alkalmazása iránt, de sajnos mindez csak az igény szintjén marad, nem történik meg hozzá a megfelelő jogszabályi környezet megalkotása.

Ebből is látszik, hogy a megvalósulás területén még számtalan feladat vár megoldásra.

Felhasznált irodalom

CSIZMÁS Mihály: A svájci büntetés-végrehajtás aktuális problémái. Börtönügyi Szemle 2011/4. 71-88.

NAGY Ferenc: A svájci büntetés-végrehajtásról és a fejlődési perspektívákról: Andrea Bechtold: Strafvollzug c. könyvéről [Baechtold, Andrea: Strafvollzug. Straf- und Massnahmenvollzug an Erwachsenen in der Schweiz. 2. Aufl. Stämpfli Verlag, Bern, 2009. 326 p.]

The daily life of detainees according to the rules and regulations of a Swiss and a Hungarian penitentiary institution Summary

Regardless of the place of detention, detainees shall submit themselves to the laws regulating their special status, as well as the institution rules and regulations established by the management of the detention institution. Institution rules and regulations shall be created because the management of the penitentiary institution is required to create those according to the applicable laws, as such rules and regulations contain the rules of exercising the rights and fulfilling the obligations of the detainees.

Institution rules and regulations applicable in each penitentiary institution and governing the everyday life of the detainees – and therefore the lifestyle of the detainees – may differ even within the same country, however, the difference is even greater if we try to get a picture in comparison with the institution rules and regulations of penitentiary institutions in other countries.

In my study, based on the institution rules and regulations of the Basel penitentiary institution and the implementation laws on law enforcement, I will show the daily life of the detainees held in the penitentiary institution in the Canton of Basel-Stadt – through the fields of admission and placement in the penitentiary institution, the medical examination, supply of medical services and pharmaceuticals, daily schedule, clothing provision and the scope of personal items, catering, shopping, employment, as well as the contact with the outside world – and simultaneously I will demonstrate the institution rules and regulations of the Budapest-Capital Penitentiary Institution and the implementation rules on law enforcement as a contrast. I am trying to answer the question whether the life of a detainee is easier in Switzerland or in Hungary.